בעזהשי"ת

שבת שובה

בהפטורה מתחילין, שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך, קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו. (הושע יד ג).

ויש לומר בהקדם דברי **הייטב לב** (פ' ראה) שמבאר ההפרש בין העובד מאהבה להעובד מיראה, כי העובד מאהבה יקום על מעמדו בעבודת ה' ולא יפול ממנו, ושפת אמת תכון לעד, אבל העובד מיראה איננו במעמד אחד, כי אם פעם יצא כברק חצו ופעם יפול הנופל ממנו, ועוד שהעובד מכח שכר ועונש אינו מורישה לבניו אחריו, כי עבודה שהיא הכרחית ואיננה רצונית לא יתקבל בלב בניו, משא"כ העובד מאהבת ה', האב זוכה לבניו ולדורותיו אחריו ברית עולם, עכדה"ק.

והנה מרן זלה"ה **בברך משה** (מאמר שובה ישראל אות ח') מוסיף על פי דברי קדשו לפרש טעם הדבר דתשובה מיראה זדונות נעשות כשגגות ובתשובה מאהבה זדונות נעשות כזכיות, כי עיקר התשובה שהיא תשובה מקובלת ומרוצה לפני הבוכ"ע, הוא דוקא תשובת קבע ולא תשובת ארעי, וכמו שכתב **הרמב"ם ז"ל** (הל' תשובה ב ב) מה הוא תשובה וכו' עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, ע"כ, ואשר על כן תשובה מיראה שהיא עבודת ארעי, ולפעמים יפול הנופל ממנו, אין בכוחה לפעול מחילת עוונות גמורה, ולכן זדונות נעשות כשגגות, אבל תשובה מאהבה שהיא עבודת קבע ועומדת לעד, היא עבודת קבע ועומדת לעד, היא עבודה אמיתית ותשובה הרצוייה לפני השי"ת, ולכן יש בכוחה לכפר החטאים לגמרי ולעשות מזדונות זכיות.

אמנם מצינו בגמרא (פסחים קה.) אהא דקיי"ל אכילת עראי פטורה מן המעשר, דזהו דייקא בחול, אבל שבת קובעת למעשר, ובשבת אפילו אכילת ארעי חשובה קבע, וכן מצינו בדרכי משה (או"ח תרצ"ט סק"ד) לענין סוכה, דאף על פי שאכילת ארעי פטורה מן הסוכה, מכל מקום בשבת ויום טוב אף אכילת ארעי חשובה קבע וחייבת בסוכה, ולפי זה יש לחדש ולומר דהא דאמרינן דתשובה מיראה הוא עבודת ארעי וזדונות נעשות כשגגות, היינו דוקא בחול, אבל בשבת קודש רפילו תשובה מיראההחשובה כקבע, כי קדושת שבת משפיע עליו שתהא עבודתו קיימת ועומדת לעד ולא יפול ממעמדו במשך הימים, ובהיות כן יתכן לומר שהעושה תשובה מיראה בצירוף שמירת שבת כהלכתו זדונות נעשות לו כזכיות כמו בתשובה מאהבה.

ועוד מצינו שכתב הב"ח (או"ח תרלט) אהא דאמרינן דכל שתיה היא ארעי ומותר לשתות חוץ לסוכה, דזהו באדם יחידי, דסברא הוא דלא חשיב קבע, אבל בני בחבורה שקבעו יחד לשתות ודאי הוה קבע גמור, עיי"ש. ולפי זה נמצינו למידין כי אף מעשה כזה הנחשב כדבר ארעי, אם נעשה ברבים על ידי בני חבורה נחשבת כקבע, ועפ"ז מפרש טעם הגון על מה שחידש **הישמח משה**, כי תשובה הרבים אף אם הוא תשובה מיראה זדונות נעשות לו כזכיות, דכיון שעושין תשובה ברבים נחשב אף תשובה מיראה כעבודת קבע, דכח הרבים משפיע על העבודה שתהא קיימת ועומדת לעד, ולכן אפילו תשובה מיראה זדונות נעשות כזכיות, דעבודת הרבים מחשיבו לקבע כמו תשובה מאהבה. עכ"ד הנחמדים.

ובזה יתבאר דברי הנביא, **שובה ישראל עד ה' אלקיך** וגו', כלומר כמו שכתוב הרמב"ם ז"ל, עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, ומי יוכל לומר זכיתי לבי טהרתי מחטאי בתשובה מאהבה, לזה אמר, **קחו עמכם דברים ושובו אל ה'**, להמליץ בעד עם ישראל שיתקבלו תשובתם אף שעושים רק מיראה, **אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב**, וכתבו בספה"ק כי 'טוב' רמז לשבת כמו שכתוב שיר של יום השבת 'טוב' להודות לה' (עי' קדושת יו"ט), כי על ידי שמירת שבת כהלכתו אף שעושה תשובה מיראה יש לה דין קבע, וזדונות נעשות לו כזכיות, ועוד, **ונשלמה פרים שפתינו**, היינו שנעשה תשובה ברבים, ואז ג"כ נחשב כקבע, וגם תשובה מיראה מתקבל כמו תשובה מאהבה, וזדונות נעשות כזכיות, וכמו שמסיים הנביא, ארפא משובתם אוהבם נדבה, ופירשו המפרשים, שאם עושים תשובה ברבים יש לו כח כמו תשובה מאהבה.

ובזה אפשר לפרש נוסח ברכת קידוש, **ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו**, פי' כי שבת יש לה כח כמו תשובה מאהבה, **ברוך אתה ה' מקדש השבת**, וכתב **הייטב לב** (פ' ויקהל) שהיא ראשי תיבות, 'באימ"ה', כלומר אף שעושה תשובה מאימה ויראה, מכל מקום נחשבת כמו תשובה מאהבה.

יום כיפור

במה אקדם ואכף פני לא יקח שוחד, ובידי אין מעש ועל זאת לבי יפחד, אבל עתה בזכרי שם המיוחד, ועל זאת אני בוטח באמרם ה' אחד, ומושכים כולם יחד מזה אחד, ומזה מחר יהי' האות הזה. (סליחות ערב יוה"כ).

ויש לומר בהקדם מה שכתב מרן רבינו זלה"ה **בדברי יואל** (ראש השנה אות לו (מהד"ת)) מליצה ישרה לפרש הפיוט (מוסף ראש השנה) היום הרת עולם וכו' אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים ואם כעבדים עיניו לך תלויות עד שתחננו ותוציא כאור משפטינו איום קדוש.

דהנה בגמרא (קידושין לו.) פליגי ר' מאיר ור' יהודא, דר' יהודא סובר דאם ישראל עושין רצונו של מקום קרויין בנים ואם אין עושין רצונו של מקום קרויין עבדים, ור"מ סובר בין כך ובין כך קרויין בנים, והנה קיי"ל (עירובין מו:) דבכל מקום דפליגי ר"מ ור"י הלכה כר' יהודא, והטעם אמרו ז"ל (שם יג:) גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שאין בדורו של ר' מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו מפני שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו וכו', ולפי זה אפשר לומר דמה שאין הלכה כמותו הוא רק בעוה"ז שלא יכלו לעמוד על סוף דעתו, אמנם הרי קמי שמיא גליא שאין בדורו כמותו, והקב"ה יכול לעמוד על סוף דעתו של ר' מאיר, אם כן שפיר יש לומר כי אצל הקב"ה הלכה כר"מ דאף שאין עושין רצונו של מקום קרויין בנים, וזה כוונת הפיוט, **אם כבנים**, פי' בשעה שישראל עושין רצונו של מקום וקרויין בנים לכולי עלמא אז רחמנו כרחם אב על בנים, **ואם כעבדים**, בזמן שאין עושין רצונו של מקום דאז לר"י קרויין עבדים, **עינינו לך תלויות**, שהרי יכול לעמוד על סוף דעתו של ר"מ, ותוכל לקבוע הלכה כמותו, על כן בקשתינו **שתחננו ותוציא כאור משפטינו**, עכ"ד הנחמדים.

ובזה יובן מאמרינו בסליחות, **במה אקדם ואכף פני לא יקח שוחד, ובידי אין מעש ועל זאת לבי יפחד**, כי לב יודע מרת נפשו, ובמה נזכה בדין הלא כעבדים אנחנו, **אבל עתה בזכרי שם המיוחד**, והקב"ה יכול לירד לסוף דעתו של ר"מ, ור' מאיר ס"ל שבין כך ובין כך קרויין בנים, **ועל זאת אני בוטח באמרם ה' אחד**, שתוציא כאור משפטינו ותקבל ברחמים וברצון תשובתינו, **מחר יהי' האות הזה.**

ובזה אפשר לפרש הכתוב (ויקרא טז ל), **כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם**, ובאיזה זכות נזכה ונצא זכאי בדין, לזה אמר, **לפני ה' תטהרו**, ואצלו הלכה כר' מאיר, ואנחנו נקראים בנים למקום בכל מצב שנמצאים בו, ובזכות זה יוציא כאור דינינו.

ובזה יתבאר, **שובה ישראל עד ה' אלקיך** וגו', הכוונה שתשוב עד ה' שהוא יורד לסוף דעתו של ר"מ, ובזכות זה, **אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב** וגו', ישא ויכפר כל עוונותינו, כי בין כך ובין קרויים בנים למקום, וירחמינו כרחם אב על בנים.

והנני בברכת אב על בנים, אבינו מלכינו **חפש** עלינו **שנה טובה** (ר"ת גימ' **שפ"ט**) ויה"ר שיתקבלו תפלתינו לרחמים ולרצון וירחמינו כרחם אב על בנים, ונזכה כולנו למאר חתימה טובה ולשנת גאולה וישועה.